

УДК 371.134:364

Повідайчик Оксана Степанівна
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

Повідайчик Михайло Михайлович
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри кібернетики і прикладної математики,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

У статті вивчаються різні наукові підходи щодо трактування поняття «науково-дослідницька робота». Науково-дослідницька робота студентів розглядається як особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, який виникає в результаті функціонування індивідуальних механізмів пошукової активності і передбачає самостійне дослідження, спрямоване на теоретичне й експериментальне вивчення явищ і процесів, обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання.

Ключові слова: наука, наукове дослідження, науково-дослідницька робота, професійна підготовка фахівців, наукові методи пізнання.

Вступ. Одним із показників якості вирішення певної проблеми, в тому числі розробки концептуальних підходів до формування готовності майбутніх фахівців до науково-дослідницької роботи і методичних засад їх реалізації на практиці, є чіткість і однозначність використованого понятійного апарату. Однак, на даний час у науковій літературі спостерігається семантична невизначеність термінології, яка характеризує суть і зміст науково-дослідницької діяльності фахівців. У зв'язку з цим проаналізуємо позиції вітчизняних науковців щодо трактування цього феномену і сформулюємо власне бачення даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми науково-дослідницької підготовки студентів досліджені низкою вітчизняних і зарубіжних вчених. Так, основам організації наукових досліджень майбутніх фахівців різних професійних галузей присвячені праці Г.Артемука, Н.Гавриша, Т.Голуб, В.Мюррея, В.Раєвського, Я.Логвінової та ін. Проблема активізації дослідницької діяльності студентів вирішується Є.Венгером, М.Даниловим, О.Дубасенюк, Т.Дьячек, Є.Кукліним, Т.Клімовим, О.Микитюк, Н.Уйсімбаєвої та ін.

Метою статті є дослідження основних наукових підходів щодо визначення поняття «науково-дослідницька робота» студентів.

Виклад основного матеріалу. Традиційно вважається, що науково-дослідницька робота студентів (НДР) – це система методів, засобів і заходів для засвоєння студентами в процесі навчання різних етапів науково-інноваційного циклу, що включає фундаментальні й прикладні дослідження. НДР є одним із найважливіших засобів ефективної підготовки фахівців через оволодіння основами професійної творчої діяльності, методами, прийомами і навичками виконання науково-дослідних робіт, розвитку креативності, самостійності, здібності швидко орієнтуватися в соціально-економічних ситуаціях. Крім того, під НДР розуміють пошукову діяльність, яка виражається, перш за все, у самостійному творчому дослідженні. Така діяльність спрямована на пояснення явищ і процесів, встановлення їх зв'язків і відношень, теоретичне й експериментальне обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання [1, с.114].

Вивчаючи проблему дослідницької підготовки майбутніх вчителів-біологів, Я.Логвінова виділяє в НДР студентів два взаємопов'язаних елементи: навчання елементам дослідницької діяльності, організації та методи-

ки наукової творчості та наукові дослідження, що здійснюють студенти під керівництвом викладачів [2, с.84].

Дослідниця Н.Уйсімбаєва, розглядаючи науково-дослідницьку роботу студентів як одну з форм пізнавально-творчої діяльності, вважає, що НДР забезпечує формування інтелектуальної активності, яка є складовою професійної компетентності майбутнього фахівця [3, с.244]. При цьому, як доповнює Я.Черньонков, у структурі НДР можна виділити три групи базових дослідницьких вмінь – методологічні (загальнотеоретичні) вміння: аналізувати теоретичні явища; узагальнювати проблему дослідження; застосовувати теоретичні знання на практиці; знаходити наукове вирішення проблеми; методичні вміння: проводити експеримент; використовувати методи наукового дослідження; будувати систему операцій, досліджень; технічні вміння: користуватися бібліографічними та іншими каталогами; працювати з обладнанням під час дослідження; ілюструвати таблиці, схеми; цитувати літературу; оформлювати науково-дослідну роботу [4, с.434].

Є.Райхман під науково-дослідною роботою магістрантів педагогічної освіти пропонує розглядати діяльність, яка виражена, передусім, у самостійному креативному дослідженні. Така практика спрямована на пояснення явищ і процесів, встановлення їх зв'язків і відношень, теоретичне й експериментальне обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання. Внаслідок пошукової діяльності суб'єктивний характер «відкриттів» може набувати певної об'єктивної значущості й новизни [5, с.165].

Про значну роль НДР у формуванні професійної компетентності майбутніх вчителів зауважують також Г.Артемук і Т.Голуб. Наукові інтереси і дослідницькі мотиви майбутніх педагогів у процесі НДР можна в цілому розбити на етапи, в яких фахівці: вивчають методи наукового дослідження і адаптуються до нових умов навчання, виконуючи репродуктивні і репродуктивно-дослідницькі види діяльності; активно займаються навчально-дослідницькою діяльністю, виконуючи дослідницькі завдання в рамках самостійної роботи; беруть участь у навчальному дослідженні (за значного збільшення обсягу самостійної роботи) та у виробничо-наукових розвідках.

Основними цілями ефективності НДР є підвищення якості професійної підготовки, формування у майбутнього фахівця здатності думати самостійно і творчо. Загалом їх можна сформулювати як: розвиток комплексу дослідницьких, експериментальних і теоретичних знань, вмінь і компетентностей у майбутнього вчителя;

формування діалектичної логіки і наукового мислення; формування наукового світогляду і оволодіння методами наукового пізнання; формування професійного і культурного світогляду фахівця через інтеграцію освітнього і наукового прогресу; створення позитивної мотивації і стійкого інтересу до спеціальності, яка вивчається; прищеплення інтересу до науково-дослідної роботи і усвідомлення її суспільної значущості; вироблення навичок публічних виступів і участі у наукових дискусіях; осучаснення професійної підготовки в процесі оновлення змістової сторони освітнього стандарту тощо [6; 7]. При цьому особливої цінності набувають такі соціально та особистісно-значущі якості як готовність до рішучих та цілеспрямованих дій, прагнення до самовдосконалення й творчого пошуку, до підвищення ефективності та якості педагогічної праці, до використання інтерактивних, інформаційних та педагогічних технологій [8].

Підтримуючи думку В.Прошкіна, зауважимо, що розглянуті позиції вітчизняних науковців не враховують, що значна кількість студентів, які не мають чітко виражених здібностей до науково-дослідної діяльності, можуть виявитися поза нею [1]. На нашу думку, підготовка студентів до НДР в умовах вищого навчального закладу повинна відбуватися у вигляді системи, яка б передбачала: навчально-наукову діяльність, студентські наукові дослідження, а також реалізацію форм, методів і педагогічних умов, спрямованих на формування в студентів мотивації до здійснення наукових досліджень з

опорою на індивідуалізацію навчального процесу.

Ми погоджуємося з думкою Г.Ягенської, яка вважає, що науково-дослідницька робота студентів передбачає тісну співпрацю з викладачем. Об'єктом цієї взаємодії є матеріал дослідження. Роль викладача – розуміти й спрямовувати діяльність студента, через предмет дослідження сприяти опануванню дослідницькими методами, глибокому оволодінню науковою інформацією [9, с.342]. При цьому, в процесі впровадження науково-дослідницьких технологій особлива увага повинна приділятися формуванню й корекції процесу засвоєння знань, розвитку пошуково-творчих здібностей та оцінюванню результатів навчально-пізнавальної діяльності [10; 11].

Висновки. Таким чином, узагальнюючи наукові підходи вітчизняних науковців, під НДР студентів будемо розуміти особливий вид інтелектуально-творчої діяльності, який виникає в результаті функціонування індивідуальних механізмів пошукової активності і передбачає самостійне дослідження, спрямоване на теоретичне й експериментальне вивчення явищ і процесів, обґрунтування фактів, виявлення закономірностей за допомогою наукових методів пізнання.

Отримані в процесі дослідження висновки не претендують на вичерпне вирішення окресленої проблеми. Необхідним є подальше вивчення структури готовності студентів до науково-дослідницької роботи, а також форм, методів і засобів її формування в процесі професійної підготовки.

Список використаної літератури

1. Прошкін В. Основні підходи до визначення поняття «науково-дослідна робота студентів» / В.Прошкін // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – Вип.2(5). – 2009. – С.114-117.
2. Логвінова Я. Науково-дослідницька робота студентів як умова формування екологічної компетентності майбутнього викладача біології / Я.Логвінова // Гірська школа українських Карпат. – Вип.8-9. – 2013. – С.84-86.
3. Уйсімбаєва Н.В. Науково-дослідницька діяльність майбутнього фахівця / Н.Уйсімбаєва//Зб.наук.праць: Наукові записки. – Вип.88. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВВК/ДПУ ім.В.Винниченка, 2010. – С.243-246.
4. Черньонков Я. Науково-дослідна робота майбутніх учителів іноземних мов у процесі індивідуалізації їхньої професійної підготовки / Я.Черньонков // Наукові записки. Серія: філологічні науки. – Вип.104 (2). – С.431-436.
5. Райхман С. Науково-дослідна робота майбутніх магістрів педагогічної освіти як педагогічний феномен / С.Райхман // Вісник Дніпропетровського університету ім.А.Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. – 2015. – №1(9). – С.164-170.
6. Артемчук Г.І. Методика організації науково-дослідної роботи: навч. посіб. / Г.І.Артемчук, В.М.Курило, П.М.Кочерган. – К.: Форум, 2000. – 271 с.
7. Голуб Т.П. Інтеракція змісту науково-дослідницької роботи студентів і якості вищої технічної освіти / Т.П.Голуб // Наука і освіта. – 2011. – №6. – С.51-54.
8. Спіцин Є.С. Шляхи оптимізації організації науково-дослідної роботи студентів педвузу / Є.С.Спіцин, І.В.Чмихало // Психолого-педагогічна підготовка вчителя іноземної мови в умовах перебудови школи: зб. наук. праць / за заг.ред.М.Б.Євтуха. – К.: КДПШМ, 1990. – С. 117 – 125.
9. Ягенська Г.В. Співпраця вчителя і учнів у процесі науково-дослідницької роботи як шлях до саморозвитку особистості: матеріали наук.-метод. посіб. / Г.В.Ягенська // Орієнтація на особистість. – Луцьк, 2006. – С.342-343.
10. Денисенко Н. Науково-дослідницька робота студентів педагогічного коледжу як один зі стратегічних напрямів фахової підготовки майбутнього вчителя фіз. культури /Н.Денисенко//Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб.наук.пр. – №.1. – 2009. – С.29-32.
11. Семакова Т. Науково-дослідницька робота як шлях формування професійної компетентності викладача / Т.Семакова, О.Сіліщенко // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2012. – Вип. 1(1). – С.124-127.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2017 р.

Повидайчик Оксана

кандидат педагогических наук, доцент
доцент кафедры социологии и социальной работы
Государственное высшее учебное заведение
«Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

Повидайчик Михаил

кандидат экономических наук, доцент
доцент кафедры кибернетики и прикладной математики
Государственное высшее учебное заведение
«Ужгородский национальный университет», г.Ужгород, Украина

ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТОВ

В статье изучаются различные научные подходы к трактовке понятия «научно-исследовательская работа». Научно-исследовательская работа студентов рассматривается как особый вид интеллектуально-

творческой деятельности, которая возникает в результате функционирования индивидуальных механизмов поисковой активности и предполагает самостоятельное исследование, направленное на теоретическое и экспериментальное изучение явлений и процессов, обоснование фактов, выявление закономерностей с помощью научных методов познания.

Ключевые слова: наука, научное исследование, научно-исследовательская работа, профессиональная подготовка специалистов, научные методы познания.

Povidaychyk Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Sociology and Social Work
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

Povidaychyk Mykhailo

Candidate of Economical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Applied Mathematics and Cybernetics
State Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»
Uzhhorod, Ukraine

MAIN APPROACHES TO STUDENTS' SCIENTIFIC AND RESEARCH WORK

The article examines various scientific approaches to the interpretation of the term «scientific and research activity». Three groups of basic research skills in the structure of scientific and research work have been defined. The defined general theoretical skills are: to analyze theoretical phenomena; to summarize research problem; to apply theoretical knowledge in practice. The defined methodological skills are: to conduct an experiment; to use methods of scientific research; to build system of operations. The defined technical skills are: to use bibliographic and other directories; to work with the equipment during the study; to illustrate tables, charts; to quote literature; to execute scientific and research work.

Key words: science, scientific research, scientific and research work, professional training of specialists, scientific methods of cognition.